

Jogos aggodalmak

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 21. szám, 2020. május 22.

Huszár Ágnes a gazdagréti református lelkipásztorért, Thoma Lászlóért aggódott – jogos gonddal, mivel templomában arra intette hívőit, ne hagyják magukat megtéveszteni „egy vezető által se”, és miséjét az aggodalmakat megsokszorozva a közszolgálati televízió is sugározta (*Hübrisz Gazdagréten, ÉS, 2020/15.,* ápr. 9.). Az írás szerzője helyénvaló találgatásokra szintén kitért, vajon felelősségre vonják-e a televízió műsorszerkesztőit, amiért „hagyták adásba menni” a prédikációt, de nem annyira miattuk, mint inkább a prédikátorért izgult. Egyetértünk vele, viszont a köztévé csatornájának szerkesztősége kivételesen érdemes az aggodalmunkra, mert nagypénteken (!), a szent áhítat esti idejében adásba engedték Ermanno Olmi filmjét, a *Százszöget*, egy olyan alkotást, amelyben a rendező nem „egy vezető” csalhatatlanságát, rettenthetetlen hübriszt és manipulatív képességét teszi szóvá bátor kritikával, hanem magának a teremtőnek a föld innenső és azon túli, egyébiránt elvileg az emberiség javát szolgálандó mindenhatóságát, mi több, súlyos kételyekbe bonyolódik ezt az ügyet, valamint az egyház tanításait illetően. Közvetlenül itt az elején tisztázzuk, Olmi nem holmi istentagadó eretnek, mélyen hívő katolikus, egész életművén (két éve halt meg 87 évesen) megingathatatlan keresztény-katolikus hite érződik.

Főhőse ezúttal nem a pápa (XXIII. János), nem kereszténydemokrata politikus (Alcide De Gasperi) vagy más közönséges hívő emberfia, hanem egy tisztességes vélt, de lázadó szellemű egyetemi tanár, aki tőle nem várt módon feldúlja a könyvtárát, az örökbecsű fóliánsok több tucatját méretes szögekkel a padlóba veri. „Százszöggel” hajtja végre a tettét – a rendező metaforájával mondván, mintegy kifejezve a könyvekbe foglalt tudás megbízhatatlanságát, személyes indulatát és megvetését mindaz iránt, ami szerinte nem vitte előre az ember boldogulását. A könyveknek, a katedrának hátat fordítva elmenekül az egyetemről, visszatér vagy megtér az egyszerű néphez. A Po mellékének érintetlen vidékén egy romházban üt tanyát, új életet kezd, az ottaniak befogadják, segítségükkel lakhatóvá válik a rom, lakályos a környezete, és kialakulnak tiszta társas kapcsolatai a helyiekkel, miközben Olmi, mint minden filmjében, ebben is, megmutatja a mindennapok – hétköznapiak és ünnepek – meghitt hangulatát, az őszinte emberi kötelékek semmivel nem helyettesíthető értékét. És amikor az ostoba városi tanács tereprendezési célból át kívánna alakítani a kis közösség környezetét, eldózeroltatná hajlékaikat, elüldözné onnan őket, akkor a professzort kéri föl prókátoruknak, mert a föllebbezést csak ő tudná a nevükben megírni, és a professzor vállalja a megbízatást, de előbb „egyeztet” velük érveik sikerre vivő megalapozásáról.

A Po-vidéki öreg parasztok, gazdálkodó asszonyok és a kenyérárus lány autentikus életrezdüléseiről megható és természetes jelenetek villóznak, ám az elkerülhetetlen döntő fordulat mégis bekövetkezik, miután a hatóság az egyetemi könyvtár rongálójának, „terrorgyanus” merénylőjének a nyomára bukkan. A carabinieri-őrs parancsnoka értetlenül áll az esettel szemben, hivatásának eleget téve hallgatja ki azonban a Krisztus-küllemű „tudóst”, ekkor hangzik el – a szinkronváltozatban sem elsikkadó – mondat professzorunktól: „az ítélet napján Istennek kell számot adnia a világ minden szenvedéséről, nem nekem a tetteimről”. Az eredeti szövegkönyvben még az alábbiak jegyeztettek föl indokolva a fenti kijelentést: „Az igazság az, hogy a vallás nem menti meg a világot. Nem teszi jobbá.” „Isten nem a könyvekkel beszél. A könyvek kiszolgálják bármilyen gazdát és akármilyen Istent.” „Isten a világ gyilkosa. Saját fiát sem mentette meg a kereszten.” „A világ összes könyve nem ér föl a kávéval, amit a barátommal iszok meg.”

Nem csoda, hogy Olmit antiklerikalizmussal, vallásellenességgel vádolták a film után, pedig csak a kételyeit osztotta meg a közönséggel, és ha ma élne, együtt élne a vírussal, újra megtenné.